

Єфімова О.М.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄТОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація:

У статті проаналізовані переваги інтерактивних методів навчання у процесі вивчення професійно-орієнтованої англійської мови у вищих навчальних закладах. У статті автор проводить короткий огляд розробленого комплексу інтерактивних методів навчання як одного з ефективних методів підвищення рівня англомовної підготовки у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *інтерактивне навчання, інтерактивний підхід, дискусія, рольова гра, проблемна ситуація, іноземне професійне спілкування.*

Аннотация:

В статье проанализированы преимущества интерактивных методов обучения профессионально-ориентированному английскому языку в высших учебных заведениях. В статье автор проводит короткий обзор разработанного комплекса интерактивных методов обучения как одного из эффективных методов повышения уровня англоязычной подготовки в высших учебных заведениях.

Ключевые слова:

интерактивное обучение, интерактивный подход, дискусия, ролевая игра, проблемная ситуация, иноязычное общение.

Abstract:

The article is devoted to the analysis of the benefits of interactive methods in learning professional English in higher educational establishments. The author of the article gives a brief review of the complex of interactive methods, which can be considered as one of the efficient ways of increasing of level of English language preparation in higher educational establishments.

Key words: *interactive approach, interactive methods, discussion, role game, problematic situation, foreign language communication.*

Постановка проблеми

Соціально-економічні зміни, що нині відбуваються в Україні висувають перед вищою освітою нові завдання, реалізація яких можлива за рахунок інтенсивного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес, що зумовило виникнення та розвиток нового виду навчання-електронного (e-learning), що засноване на використанні ІКТ. Метою навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах є формування у студентів професійної комунікативної компетенції шляхом розвитку та вдосконалення усіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письма та аудіювання. Для досягнення цієї цілі викладачі використовують велику кількість власних розробок, доповнюючи існуючі методики викладання, компенсуючи недоліки програм, що були розроблені декілька років тому, впроваджуючи нові ідеї у навчальний процес. Це обумовлює вибір активних форм навчання, що реалізуються у виконанні творчих та пошукових завдань, де студент сам стає суб'єктом навчання, активним опонентом у процесі дискусії з викладачем. Однією з форм активного навчання є

інтерактивне навчання, що сприяє взаємодії всіх учасників навчального процесу, розв'язанні ситуацій професійного характеру, поглинанні у реальну атмосферу професійної-діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Інтерактивне навчання стало предметом вивчення багатьох вчених. Інтерактивні технології включають дискусійні, ігрові та тренінгові форми навчання.

Дискусія вимагає розгорнутого та обґрунтованого висловлювання, уміння вислухати точки зору інших. Так, достатньо ґрунтовано досліджують ефективність проведення дискусійних форм роботи такі вчені, як О. І. Пометун, В. Оконь, В.В. Ягупов, Л.Є.Алексєєва, Ю.О. Семенчук, В.П. Свиридчук, Г.Є Борецька.

Серед практичних інтерактивних методів, що можна використовувати при вивченні іноземних мов, слід відзначити вправи. Цікавою є думка вчених, які займалися дослідженням ролі вправ при вивченні іноземних мов. Серед них Н.І. Гез, М.В. Ляховицький, А.А. Миролубов, С.Ф. Шаутілов, які визначають систему вправ при вивченні іноземної мови як «організацію взаємопов'язаних дій, розміщених у порядку нарощування мовних та операційних труднощів з врахування послідовності становлення мовленнєвих вмінь та навиків у різних видах мовленнєвої діяльності»[1, с. 234].

Проблемність у навчанні проявляється у тому, що знання здобуваються тими, хто навчається в результаті самостійної роботи над вирішенням проблемних завдань. Проблемністю у навчанні займалися такі вчені, як Т. І. Бородіна, М.І. Махмутов, Ю.А. Погостинський.

Мета статті

Висвітлити особливий інтерес, які представляють інтерактивні технології, метою яких є створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність, зокрема при вивченні професійно-орієнтованої англійської мови у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу

Реформа вищої освіти в Україні передбачає і реформування методів викладання, тобто методології. Методологія викладання іноземних мов на сьогодні характеризується такими підходами, як: авторитарний стиль викладання, орієнтація на середнього студента, використання монологу як домінуючої форми учбової діяльності; комунікативний метод зводиться до однієї цілі, а саме виразу інформації на іноземній мові, а знання до безособової інформації; відсутністю зацікавленості студентів до знання; знання іноземної мови підмінюється знанням текстів та граматичних правил, мало уваги приділяється репродуктивним видам діяльності, таким як аудіювання, читання, письмо.

Інноваційні технології і є засобами вирішення цих проблем. Подоланню існуючих недоліків у методології викладання допомагають інтерактивні методи викладання іноземних мов. Інтерактивне навчання можна визначити як взаємодію учасників процесу здобуття знань за допомогою викладача, що володіє методами спрямованими на оволодіння цими знаннями. В основу такого навчального процесу закладено співробітництво і продуктивне спілкування, спрямоване на спільне розв'язання проблем, формування здібностей виділяти головне, ставити цілі, планувати діяльність, розподіляти функції, відповідальність, критично міркувати, досягати значимих результатів. Тому, потрібно більше активізувати процес навчання, використовуючи відповідні інтерактивні технології.

Термін „інтерактивна педагогіка” відносно новий: до наукового обігу його ввів у 1975 р. німецький дослідник Ганс Фріц. У своїх дослідженнях він визначив мету інтерактивного процесу – це зміна і поліпшення моделей поведінки його учасників. Аналізуючи власні реакції та реакції партнера, учасник змінює свою модель поведінки і свідомо засвоює її. Це дозволяє говорити про інтерактивні методи як процес інтерактивного виховання. Лінгвістичне значення слова «interactive», представлене в іншомовних словниках, розтлумачує поняття “інтерактивності”, “інтерактивного” як взаємодію, або того, що взаємодіє, впливає один на одного [2].

Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, у дослівному розумінні інтерактивним може бути названий метод, в якому той, хто навчається, є учасником, тобто здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо. Він не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власне створюючи це явище [3, с. 87].

Н.С. Мурадова стверджує, що інтерактивне навчання – це навчання, заглиблене в процес спілкування. Для підвищення ефективності процесу навчання необхідна наявність трьох компонентів спілкування, а саме: комунікативний (передача та збереження вербальної і невербальної інформації), інтерактивний (організація взаємодії в спільній діяльності) та рецептивний (сприйняття та розуміння людини людиною) [4].

О. Пометун вважає, що інтерактивними можна вважати технології, які здійснюються шляхом активної взаємодії студентів у процесі навчання. Вони дозволяють на підставі внеску кожного з учасників у ході заняття спільною справою отримати нові знання і організувати корпоративну діяльність, починаючи від окремої взаємодії двох-трьох осіб поміж собою й до широкої співпраці багатьох [5, с. 68; 6, с. 124].

Таким чином, сутність інтерактивного навчання полягає у взаєонавчанні, груповій формі організації освітнього процесу із реалізацією активних групових методів навчання для вирішення дидактичних завдань. Педагог при цьому виконує функції помічника в роботі, консультанта, організатора, стає одним із джерел інформації. Однак, студент і викладач виступають як рівноправні суб’єкти навчального процесу. Інтерація виключає домінування будь-якого учасника, думки, точки зору над іншими, але має враховувати конкретний досвід та практичне застосування. Під час такого діалогового навчання студенти вчаться критично мислити, розв’язувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважуючи альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусії, спілкуватись з іншими людьми.

На сьогоднішній день існує багато засобів одержання знань. Це і підручники, словники, довідники з іноземних мов, а також комп’ютери і мультимедійні технічні засоби, мережа Internet, якими студенти з задоволенням користуються. При цьому роль викладача полягає у тому, щоб бути провідником у інформативному просторі та навчити студентів вчитися.

Таким чином інноваційні технології включають такі підходи до викладання іноземних мов, як інтерактивні методи викладання:

- відмова від авторитарного стиля викладання;
- орієнтація на особисті якості студента;
- розвиток таких форм навчання, як діалог і полілог;
- розуміння іншомовної комунікації як спонукання партнера до діяльності мовленнєвого та немовленнєвого порядку;

- розгляд знання як сукупності навичок, що актуалізуються у системі діяльності студента;
- розвиток зацікавленості студентів у добуті знань;
- оцінювання;
- самооцінювання;

Слід зазначити, що використання інтерактивних форм навчання під час вивчення іноземних мов в технічному вузі буде ефективним, якщо зміст навчального процесу буде перегукуватися з майбутньою професійною діяльністю студентів. Викладач повинен зважати на рівень володіння мовою студентами, на рівень сформованості комунікативних навичок. Потрібно слідкувати, щоб теоретичні знання в процесі активного навчання ставали усвідомленими, щоб студент розвивав і удосконалював не лише знання з мови, а й міг пов'язувати їх з майбутньою професійною діяльністю.

Технологія використання таких форм навчання являє собою поетапне, логічно побудоване використання форм активного навчання від простіших до складніших і включає в себе: засвоєння ігрових прийомів шляхом введення їх в практику проведення занять; розширення використання на уроках ігрових ситуацій, елементів дискусій, обговорень, проведення в ігровій формі підсумкових занять з теми.

Організації процесу багатосторонньої комунікації сприяє використання відповідних інтерактивних методів навчання, які спрямовані на розвиток творчих здібностей студентів, орієнтують на діяльність, що стимулює активність та «винахідливість». До них можна віднести наступні: мозковий штурм, метод проектів, рольові та ділові ігри, дискусії, дебати, круглі столи.

Так, використання рольових ігор, в яких студенти спілкуються в парах або в групах не лише дозволяє зробити заняття більш різноманітним, а й дає можливість студентам проявити мовленнєву самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовленнєві навички. Вони можуть допомагати один одному, успішно коригувати висловлення своїх співрозмовників, навіть якщо викладач не дає такого завдання.

Учасники рольових ігор можуть виконувати різноманітні ролі, при цьому їхнім завданням є вирішення проблемної ситуації. Саме серії проблемних завдань відкривають можливості використання іноземної мови для повсякденного спілкування, а також для вирішення професійних завдань. Забезпечуючи формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, вони допомагають реалізувати основну функцію вивчення іноземної мови у ВТНЗ – формування у студентів професійної комунікативної компетенції. Створюючи проблемні ситуації, викладачеві слід слідкувати, щоб завдання відповідали рівню наявних знань та інтелектуальних можливостей студентів, не були стереотипними, відображали реальні ситуації професійної діяльності, подавали проблему під несподіваним кутом зору, а також були пов'язані з темою заняття, текстом, який вони читали, граматику, яку вони опрацьовували. Виконуючи такі завдання студенти можуть практично осмислити інформацію, подану в тексті, активізувати лексичний та граматичний матеріали.

Корисним видом діяльності є створення дискусій англійською мовою, тематика яких може бути різноманітною. Доцільно створювати професійно-орієнтовані дискусії, прив'язуючи їх до майбутньої спеціальності студентів та застосовуючи відповідну спеціалізовану лексику. За основу таких обговорень можна брати інформацію з прочитаних технічних текстів та статей. Викладач бере на себе роль організатора спілкування, формулює питання, звертає увагу на оригінальні думки учасників,

суперечливі питання, допомагає у розв'язанні напружених моментів, що виникають під час дискусії.

Окремо потрібно виділити метод проектів. Є.С. Полат відзначав, що метод проектів передбачає визначену сукупність навчально-пізнавальних засобів та дій студентів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних пізнавальних дій та припускають презентацію цих результатів у вигляді конкретного продукту діяльності. Як педагогічна технологія це є сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю сутністю [7, с. 12].

У проектній роботі студенти залучаються в створену педагогом пошукову навчально-пізнавальну діяльність. Використання проектних технологій робить можливим формування та розвиток пошуково-дослідницьких, комунікативних, технологічних, інформаційних компетенцій, формує креативність, стимулює інтелектуальну активність, розвиває комунікативні вміння, допомагає формувати міжпредметні зв'язки, вчить використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології при вивченні іноземної мови, допомагає оволодіти навичками роботи в групі, формує соціальну мобільність. Крім того, все це підвищує мотивацію студентів, оскільки в даному випадку вивчення мови стає не ціллю, а засобом створення кінцевого продукту діяльності. Навіть найслабші студенти можуть проявити себе тут в повній мірі, виконуючи посильні для них завдання, і, в результаті, кожен студент робить свій внесок у створення проекту.

Достатньо дієвим різновидом групової діяльності є метод «мереживна пилка», розроблений Е. Аронсоном в 1978р. У створеній навчальній ситуації студенти виступають у ролі педагога, передаючи один одному засвоєну інформацію. Навчальна діяльність здійснюється у групах з 6 чоловік для роботи з певними частинами навчального матеріалу, який об'єднаний у блоки за змістом і логікою. Кожен член групи опрацьовує свою частину матеріалу, потім представники різних груп, що вивчали одне й те саме питання, зустрічаються і обмінюються інформацією. Такий обмін називають «зустріч експертів». Після цього «експерти» навчають власні групи тому, що дізналися. У свою чергу інші члени групи аналогічним чином опрацьовують власну частину матеріалу, як зубці однієї пилки. Засвоїти матеріал та отримати цілісне уявлення про явище, що вивчається, можливо лише уважно слухаючи колег і роблячи відповідні записи, тому студенти будуть зацікавлені у сумлінному виконанні власної та спільної частин роботи. Цікаво те, що звітує по темі як кожний окремо, так і група в цілому. На завершальному етапі викладач пропонує будь-якому члену групи питання по темі. Всі ці аспекти дозволяють залучати до роботи та активізувати навіть пасивних студентів із низькою мотивацією чи недостатнім рівнем володіння іноземною мовою.

Інтерактивний метод навчання «обери позицію» спонукає студентів до прийняття певної думки, точки зору та, що важливо, аргументувати свій вибір. Варто згадати і метод «шкала думок», який тренує вміння формулювати власну думку, відстоювати свою позицію. У якості аргументів в даному випадку важливо залучати науково обґрунтовані концепції та теорії, використовувати власний життєвий досвід.

Усі вище згадані інтерактивні методи спрямовані на розвиток культури спілкування і формування особистості, яка володіє креативним та аксіологічним потенціалом, технологіями творчого саморозвитку, самовдосконалення, само актуалізації.

Висновки

Отже, інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов потребують від усіх учасників навчального процесу розвитку комунікаційних умінь, навичок роботи в парах і групах, вмінь аргументувати й дискутувати тощо. В цілому інтерактивне навчання спілкуванню іноземною мовою створює сукупний ефект, який виявляється в тому, що на фоні програмного засвоєння знань формуються:

1. вміння співробітничати, продуктивність якого характеризується зміною стратегії взаємодії, можливості залучати студентів у навчальну взаємодію і характером групової взаємодії;
2. комунікативна компетентність, що визначається зміною стилю спілкування, усвідомленням бар'єрів спілкування, характером вирішення комунікативних завдань;
3. толерантність, яка характеризується сприйняттям інших людей і забезпечує повноту та адекватність спілкування в різних ситуаціях [8, с. 38].

Література:

1. Гез Н. И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Н. И. Гез, М. В. Ляховицкий, А.А. Миролюбов и др. – М.: Высшая школа, 1982. – 373 с.
2. Гейхман Л. К., Зуев И. И., Нигматуллова Э. Ф., Попова Г. С. Интерактивный подход и модель дистанционного обучения иностранным языкам. [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.pfo-perm.ru>.
3. Цибенко Н. В. Організація навчально-виховного процесу. З досвіду роботи вищих навчальних закладів І-Прівнів акредитації. / Н. М. Салмай, Н. В. Цибенко; за ред. Н. М. Салмай, Н. В. Цибенко – Випуск 10. – 2007. – с.80-95.
4. Мурадова Н.С. Коммуникативносвязующая роль культуры общения студентов технических заведений в интерактивном обучении. [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.ostu.ru/conf/ruslang2004/trend2/muradova.htm>.
5. Пометун О.І, Пироженко Л.В. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К., 2002. – 120с.
6. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.
7. Полат Е.С. Теоретические основы составления и использования системы средств обучения иностранному языку для средней общеобразовательной школы. Автореф. докт. диссертация. - М., 1989. – 24 с.
8. Гейхман Л.К. Искусство быть и общаться с другим (интерактивное обучение). / Л.К. Гейхман.— Пермь: Центр развития образования, 2001. — 198 с.